Ügyszám: 539/P/2008-3.

Tisztelt […]!

A közfeladatot ellátó személyek tájékoztatási kötelezettségével kapcsolatos beadványát megkaptam. Ön azt kérdezi, hogy megtehetik-e a kormány tagjai, hogy egy televíziós stábnak nem válaszolnak. Az adatvédelmi biztosnak a hasonló ügyekben kialakított álláspontja a következő:

A magyar Alkotmány a sajtószabadságot és a közérdekű adatok megismerésének jogát egy paragrafusba foglalva a következőt tartalmazza:

61. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításra, továbbá arra, hogy a közérdekű adatokat megismerje, illetőleg terjessze.

(2) A Magyar Köztársaság elismeri és védi a sajtó szabadságát."

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (Avtv.) 24. és 27. §-a alapján azonban a két alkotmányos jog közül csupán a közérdekű adatok nyilvánosságával – röviden az információszabadsággal - kapcsolatos panaszok kivizsgálása tartozik az adatvédelmi biztos feladatai közé.

Érdemes utalni arra, hogy az Avtv. elfogadását megelőzően a közügyekben való tájékozódás úgyszólván egyetlen eszköze a sajtó volt, és a „tájékozódáshoz való jogot" a sajtóról szóló – máig hatályos – 1986. évi II. törvény tartalmazta, mely feladatokat is megfogalmazott a sajtó számára:

„2. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van arra, hogy tájékoztatást kapjon szűkebb környezetét, hazáját, a világot érintő kérdésekben. A sajtó feladata - a hírközlés más eszközeivel összhangban - a hiteles, pontos és gyors tájékoztatásról való gondoskodás.

(2) A sajtó nyújtson hiteles képet a Magyar Köztársaság politikai, gazdasági, tudományos és kulturális életéről, a nemzetközi élet eseményeiről, más országok és népek életéről, így különösen a béke és a biztonság megóvása, valamint a társadalmi haladás érdekében kifejtett erőfeszítésekről.

(3) A sajtó segítse elő a társadalmi jelenségek közötti összefüggések megértését, és mozgósítson a társadalmi cselekvésre."

A sajtótörvény állami és nem állami szervek számára felvilágosítási kötelezettséget is előír:

„4. § (1) A hiteles, pontos és gyors tájékoztatást az állami szervek, a gazdálkodó szervezetek [Ptk. 685. § c) pont], a társadalmi szervezetek és az egyesületek a saját kezdeményezéseikkel, továbbá a szükséges felvilágosításoknak és adatoknak a sajtó rendelkezésére bocsátásával kötelesek elősegíteni. Meg kell tagadni a felvilágosítást, ha az a 3. § (1) bekezdésében foglalt tilalmakba ütközik, illetőleg ha az állami, szolgálati, üzemi (üzleti) vagy magántitkot sért, és a titoktartási kötelezettség alól az arra jogosult szerv vagy személy nem adott felmentést.

(2) A sajtó részére felvilágosítást adó személy a valóságnak megfelelő felvilágosítást köteles adni."

Az Avtv. hatálybalépésével a „tájékozódáshoz való jog", az Avtv. megfogalmazásában: a közérdekű adatok megismerésének joga, alanyi joggá vált. Az információszabadság törvénybe foglalásával megszűnt a sajtó információ-szerző és -közvetítő monopóliuma. Egy új alkotmányos jog született. A rendszerváltás eredményeként ezzel egyidejűleg sokszínűvé válhatott a sajtó, így az állampolgárok ma már az írott és elektronikus médiumok sokaságából

tájékozódhatnak. Noha a kommunikációs jogok: a sajtószabadság, a véleménynyilvánítás szabadsága és az információszabadság rokon jogok, látnunk kell különbségeiket is.

Az Avtv. a közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatban – egyebek mellett – kimondja:

„1. § (1) E törvény célja annak biztosítása, hogy - ha e törvényben meghatározott jogszabály kivételt nem tesz - személyes adatával mindenki maga rendelkezzen, és a közérdekű adatokat mindenki megismerhesse.

„2. § 4. Közérdekű adat: az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő, valamint a tevékenységére vonatkozó, a személyes adat fogalma alá nem eső, bármilyen módon vagy formában rögzített információ vagy ismeret, függetlenül kezelésének módjától, önálló vagy gyűjteményes jellegétől."

A közérdekű adatok hozzáférhetővé tételével kapcsolatban az Avtv. a következő szabályokat tartalmazza:

„19. § (1) Az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy (a továbbiakban együtt: szerv) a feladatkörébe tartozó ügyekben - így különösen az állami és önkormányzati költségvetésre és annak végrehajtására, az állami és önkormányzati vagyon kezelésére, a közpénzek felhasználására és az erre kötött szerződésekre, a piaci szereplők, a magánszervezetek és -személyek részére különleges vagy kizárólagos jogok biztosítására vonatkozóan - köteles elősegíteni és biztosítani a közvélemény pontos és gyors tájékoztatását.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott szervek rendszeresen elektronikusan vagy más módon közzéteszik, továbbá erre irányuló igény esetén a 20. § rendelkezései szerint hozzáférhetővé teszik a tevékenységükkel kapcsolatos legfontosabb - így különösen a hatáskörükre, illetékességükre, szervezeti felépítésükre, szakmai tevékenységükre, annak eredményességére is kiterjedő értékelésére, a birtokukban lévő adatfajtákra és a működésükről szóló jogszabályokra, valamint a gazdálkodásukra vonatkozó - adatokat. A tájékoztatás módját, a vonatkozó adatok körét jogszabály is megállapíthatja.

(3) Az (1) bekezdésben említetteknek lehetővé kell tenniük, hogy a kezelésükben lévő közérdekű adatot bárki megismerhesse, kivéve, ha az adatot törvény alapján az arra jogosult szerv állam- vagy szolgálati titokká nyilvánította, illetve ha az nemzetközi szerződésből eredő kötelezettség alapján minősített adat, továbbá, ha a közérdekű adatok nyilvánosságához való jogot - az adatfajták meghatározásával - törvény

a) honvédelmi;

b) nemzetbiztonsági;

c) bűnüldözési vagy bűnmegelőzési;

d) központi pénzügyi vagy devizapolitikai érdekből;

e) külügyi kapcsolatokra, nemzetközi szervezetekkel való kapcsolatokra;

f) bírósági vagy közigazgatási hatósági eljárásra tekintettel

korlátozza."

…

„20. § (1) A közérdekű adat megismerése iránt bárki - szóban, írásban vagy elektronikus úton - igényt nyújthat be.

(2) A közérdekű adat megismerésére irányuló igénynek az adatot kezelő szerv az igény tudomására jutását követő legrövidebb idő alatt, legfeljebb azonban 15 napon belül tesz eleget.

(3) Az adatokat tartalmazó dokumentumról vagy dokumentumrészről, annak tárolási módjától függetlenül az igénylő másolatot kaphat. Az adatot kezelő szerv kizárólag a másolat készítéséért - legfeljebb az azzal kapcsolatban felmerült költség mértékéig terjedően - állapíthat meg költségtérítést, amelynek összegét az igénylő kérésére előre közölni kell.

(4) Ha a közérdekű adatot tartalmazó dokumentum az igénylő által meg nem ismerhető adatot is tartalmaz, a másolaton a meg nem ismerhető adatot felismerhetetlenné kell tenni.

(5) Az adatigénylésnek közérthető formában és - amennyiben az aránytalan költséggel nem jár - az igénylő által kívánt technikai eszközzel, illetve módon kell eleget tenni. Az adatigénylést nem lehet elutasítani arra való hivatkozással, hogy annak közérthető formában nem lehet eleget tenni.

(6) Az igény teljesítésének megtagadásáról, annak indokaival együtt, 8 napon belül írásban vagy - amennyiben az igényben elektronikus levelezési címét közölte - elektronikus úton értesíteni kell az igénylőt.”

Az Avtv. tehát kétféle adatszolgáltatást határoz meg: egy időpontokat, határidőt, adatfajtákat és szankciókat nem tartalmazó ún. általános tájékoztatási kötelezettséget (19. § (1) bekezdése) és a konkrét adatigénylés alapján történő adatszolgáltatást (20. §). Az ún. általános tájékoztatási kötelezettség formáját, tartalmát, gyakoriságát a törvény nem határozza meg. Az eddigi gyakorlat alapján e tájékoztatási kötelezettség teljesítéseként foghatók fel a közfeladatot ellátó személyek nyilvános szereplései: a parlamentben, a politikai rendezvényeken elmondott beszédek, a sajtótájékoztatók, a sajtó által készített interjúk, a közzétett publikációk. E tájékoztatási kötelezettség az Avtv. által definiálatlan, ezért ennek elmulasztását akkor vizsgálhatnám, ha a közfeladatot ellátó Ön által bepanaszolt személyek az előbbiekben felsorolt eszközökkel egyáltalán nem vagy csak nagyon ritkán élnének.

Az Avtv-ben szereplő másik kötelezettség: a kérelemre történő adatszolgáltatás elmulasztását akkor tudom vizsgálni, ha a közfeladatot ellátó személyek a hozzájuk érkezett közérdekű adatkérést megtagadták.

Hangsúlyozni kívánom, hogy a közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos hatályos jogszabályok nemcsak a kormány tagjaira vonatkoznak, hanem egy jóval szélesebb személyi körre, így például valamennyi parlamenti vagy önkormányzati képviselőre, a polgármesterekre, stb.

Álláspontom az, hogy korlátozhatja egyes médiumok tájékoztatási lehetőségeit, ha a közfeladatot ellátó személyek „szelektív tájékoztatáspolitikát” alkalmaznak. Hátráltathatja a médiatörvényben meghatározott tárgyilagos és kiegyensúlyozott tájékoztatást, ha a közfeladatot ellátó, választott vagy kinevezett tisztségviselők különbséget tesznek médiumok között.

A minisztériumi sajtótájékoztatók rendje, a kormánytagok vagy kormányzati tisztviselők nyilatkozat-adási gyakorlata azonban nincs összefüggésben a közérdekű adatok megismerésének az Avtv-ben meghatározott szabályaival. Felvethetik a sajtószabadság sérelmét, ennek vizsgálatára azonban az adatvédelmi törvény alapján az adatvédelmi biztosnak nincs hatásköre.

Budapest, 2008. április 15.

Üdvözlettel,

az adatvédelmi biztos jogkörében eljárva:

Dr. Szabó Máté

az állampolgári jogok országgyűlési biztosa